

พรรคการเมืองกับการสร้างความนิยมทางการเมือง: กรณีศึกษาพรรคเพื่อไทย

Political Parties and the Creation of Political Popularity:

A Case study of Pheu Thai Party

ไชยา พรหมา¹

Chaiya Promma

Promma001@hotmail.com

Received: 19/06/63 Revised: 05/07/63 Accepted: 05/07/63

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงลักษณะสำคัญของบริบททางสังคมการเมืองในความสัมพันธ์กับการเกิดพรรคเพื่อไทย (2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การสร้างคามนิยมทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย (3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการรักษาความนิยมทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย และ (4) เพื่อศึกษาพัฒนาการของพรรคเพื่อไทยที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า (1) บริบททางการเมืองมีผลต่อการสร้างความนิยมและการพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย (2) ปัจจัยที่ทำให้พรรคเพื่อไทยได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องมี 5 ปัจจัยได้แก่ กลยุทธ์นโยบายของพรรค กลยุทธ์ด้านผู้นำพรรค กลยุทธ์การสร้างความโดดเด่นของพรรคเหนือความอ่อนแอของพรรคคู่แข่ง กลยุทธ์การยึดแนวทางประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ และ กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ (3) ปัญหาและอุปสรรคต่อการรักษาความนิยมของพรรคเพื่อไทย มี 5 ปัจจัย คือ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายพรรค การถูกมองว่าเป็นพรรคของ ทักษิณ ชินวัตร คนเดียว การต่อต้านจากกลุ่มที่มีความคิดเห็นขัดแย้ง การรัฐประหาร การยุบพรรคและการตัดสิทธิทางการเมืองของบุคคลกรภายในพรรค (4) พัฒนาการของ

¹ นักศึกษาปริญญาเอกสาขาการเมือง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พรรคเพื่อไทยที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง ประกอบด้วย การจัดตั้ง คณะกรรมการยุทธศาสตร์พรรคเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การลดจำนวน กรรมการบริหารพรรค การกำหนดให้หัวหน้าพรรคกับผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นคนละคนกัน การสร้างนักรการเมืองรุ่นใหม่และการมีส่วนร่วม และการสื่อสารสมัยใหม่

คำสำคัญ: พรรคเพื่อไทย; ความนิยมทางการเมือง; ความเป็นสถาบันทางการเมือง

Abstract

The purposes of this qualitative study are as follows: 1) to study and analyze the important characteristics of the socio-political context in relation to the establishment of Pheuthai Party; 2) to scrutinize the construction of political popularity of Pheuthai Party; 3) to examine problems and obstacles to the maintenance of popularity of Pheuthai Party and 4) to investigate the development of Pheuthai Party in order to upgrade its status to become a political institution. Findings reveal the following salient aspects: 1) the socio-political context does influence the popularity construction and the development of Pheuthai Party to become a political institution; 2) there are five factors contribute to the pervasive popularity of Pheuthai Party. These factors are its policy strategy, leadership strategy, differentiation strategy; anti-dictatorship strategy, and effective political communication strategy. 3) five problems and obstacles to the maintenance of Pheuthai Party's popularity have been identified. They are problems and obstacles stemming from the party policy; the party having been perceived as belonging to Thaksin Shinawatra; resistance from conflicting parties; the coups d'état; the dissolution of the party and the deprivation of members' political rights. 4) The Political institutionalization of Pheuthai Party comprises as follow: the

establishment of a party strategy committee to mobilize participation from all sectors; the reduction of the number of the executive members; the deliberation that the leader of the party and prospective prime minister must not be the same person; the cultivation of new generations of politicians and participation; and keeping pace with modern communication.

Key words: Phueythai Party; Political popularity; Political institutionalization

บทนำ

ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยถือว่า พรรคการเมืองนั้นเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีความสำคัญและมีบทบาทสำคัญ เหตุเพราะว่า พรรคการเมืองเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคล คณะบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน กลุ่มบุคคลหรือคณะบุคคลจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อทำหน้าที่รวบรวมความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในแต่ละกลุ่มเพื่อไปกำหนดนโยบายทางการเมือง ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพื่อส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งไปเป็นผู้แทนราษฎรโดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การผลักดันนโยบายของพรรคการเมืองไปสู่ นโยบายสาธารณะและเข้าบริหารประเทศเพื่อกำหนดเป็นนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม การรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมือง ถือว่าเป็นภารกิจสำคัญที่พรรคการเมืองพึงปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นก่อนการเลือกตั้ง หรือภายหลังจากการเลือกตั้ง เพราะพรรคการเมืองจะทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ต้องค้นหาว่า มีวิธีการใดที่เหมาะสมที่จะโน้มน้าวหรือดึงดูดความสนใจให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้ตัดสินใจเลือกผู้สมัครพรรคของตน เพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในสภาได้มากที่สุด ตลอดจนการรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของพรรคให้เป็นที่ยอมรับต่อสาธารณะอยู่อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งต้องคอยตรวจสอบความต้องการของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตลอดเวลาว่า เขามีความต้องการอะไร และนำความต้องการของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเหล่านั้นมาแปลงเป็นนโยบายพรรค ดังนั้น พรรคการเมืองจะทำหน้าที่เปรียบเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างการเมืองภาค

ประชาชนกับภาครัฐ ที่ทำหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง อีกทั้งพรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความชอบธรรมในการคัดเลือกบุคคลในรูปของการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ชัยชนะและให้ได้มาซึ่งบุคคลหรือกลุ่มคณะบุคคลเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารและจัดสรรทรัพยากรตลอดจนผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ พรรคเพื่อไทยเป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นโดยสืบทอดทางการเมืองจากพรรคไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชนที่ถูกยุบพรรคไปในอดีต นโยบายของพรรคเพื่อไทยมีความต่อเนื่องจนทำให้ความนิยมของพรรคได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในการเลือกตั้งทุกครั้ง ถึงแม้จะเกิดวิกฤติทางการเมืองที่เกิดขึ้นกับพรรคไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชนมาก่อนก็ตาม แต่ประชาชนยังมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในนโยบายของพรรคอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์การเมืองแบบใด ความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคเพื่อไทยนั้นยังเหนียวแน่นในฐานะเสียง ดังปรากฏจากผลคะแนนในการเลือกตั้งที่ผ่านมา (พ.ศ. 2544, พ.ศ. 2548, พ.ศ. 2550, พ.ศ. 2554, พ.ศ. 2557) ปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แม้จะอยู่ภายใต้ชื่อพรรคที่แตกต่างกัน ต่างช่วงเวลา ต่างสถานการณ์ ประชาชนยังให้การสนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค จนสามารถได้รับชัยชนะและจัดตั้งรัฐบาลได้ ความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคเกิดจากจุดแข็งของพรรคที่เกิดจากนโยบายพรรค และการบริหารจัดการที่ทันสมัย ประชาชนได้รับประโยชน์จากนโยบายที่ได้หาเสียงไว้นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมที่ประชาชนไม่เคยได้รับมาก่อนจากรัฐบาลใดในอดีต จึงเกิดเป็นความนิยมที่ต่อเนื่องกันมา ไม่ว่าชื่อพรรคจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่ประชาชนยังให้ความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวผู้นำและผู้ที่ ทักษิณ ชินวัตร ให้การสนับสนุน ดังนั้น จึงมีความน่าสนใจในการศึกษาถึงกลยุทธ์ในการรณรงค์หาเสียงที่สามารถรองความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคเพื่อไทยและสามารถชนะการเลือกตั้งได้ทุกสมัยติดต่อกันมา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคการรักษาความนิยมทางการเมืองและพัฒนาการของพรรคเพื่อไทยที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง

ความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคเพื่อไทยนั้น จึงมีความน่าสนใจในการศึกษาถึงแนวคิดของการก่อเกิดนโยบายต่างๆ ตลอดจนกระบวนการในการวิเคราะห์ปัญหาที่ก่อนนำมากำหนดเป็นนโยบายของพรรคตลอดจนกลยุทธ์ในการรณรงค์หา

เสียงที่สามารถรองความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคเพื่อไทยจนสามารถชนะการเลือกตั้งได้ทุกสมัยติดต่อกันมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงลักษณะสำคัญของบริบททางสังคมการเมืองในความสัมพันธ์กับการเกิดพรรคเพื่อไทย
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การสร้างความนิยมทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการรักษาความนิยมทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย
4. เพื่อศึกษาพัฒนาการของพรรคเพื่อไทยที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัย ศึกษาประวัติและภูมิหลังความเป็นมาของพรรคเพื่อไทยตั้งแต่การก่อเกิดของพรรค พัฒนาการของพรรคที่สืบต่อเนื่องกันมา จนถึงเหตุการณ์การเข้ายึดอำนาจการปกครองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อ 22 พฤษภาคม 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ได้แก่ บุคลากรทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย จำนวน 8 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทย จำนวน 12 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 20 คน

ผลการวิจัย

1. ลักษณะสำคัญของบริบททางสังคมการเมืองในความสัมพันธ์กับการเกิดพรรคเพื่อไทย ผลการศึกษาพบว่า บริบททางการเมืองก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2540 มีลักษณะของการเป็นรัฐบาลผสมที่เต็มไปด้วยการสร้างอำนาจต่อรองทางการเมืองของพรรคการเมืองต่างๆ จนรัฐบาลขาดเสถียรภาพในการบริหารประเทศอยู่ในสภาพล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด และไม่สามารถแก้ไขปัญหาพื้นฐานของประเทศได้ อาทิ เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ยิ่งไปกว่านั้นมีการทุจริตคอร์รัปชันในคณะรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง จนมีข้อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองและเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ที่เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน การเข้าสู่อำนาจการปกครองโดยสุจริตเที่ยงธรรมและเน้นเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ การเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญปี 2540 ถือได้ว่าเป็นยุคแห่งการปฏิรูปการเมือง เนื้อหาของรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดรูปแบบการแบ่งแยกอำนาจฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติออกจากกันอย่างชัดเจน และส่งเสริมให้มีรัฐบาลที่มีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพที่มั่นคง สร้างภาวะผู้นำรัฐบาลที่มีความเข้มแข็ง (Strong Executive Officer) อีกทั้งเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนมากขึ้น ตลอดจนคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน ซึ่งมีความแตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ที่เคยใช้บังคับมา จึงทำให้เกิดความคาดหวังที่จะนำสังคมไทยไปสู่การปฏิรูปการเมืองในทุกๆ มิติ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญของไทย

การเกิดขึ้นของพรรคเพื่อไทย ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจาก “พรรคไทยรักไทย” ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารประเทศจากชัยชนะอย่างท่วมท้นในการเลือกตั้งสองสมัย (พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548) ทำให้เกิดความนิยมทางการเมืองที่ประชาชนได้รับจากนโยบายทางการเมืองที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุด ซึ่งไม่เคยมีรัฐบาลในอดีตทำได้มาก่อน แต่บนความสำเร็จในการบริหารประเทศภายใต้รัฐบาลของพรรคไทยรักไทย ได้นำมาซึ่งความขัดแย้งทางการเมืองจนในที่สุดจบลงด้วยการทำ

รัฐประหารเมื่อ 19 กันยายน 2549 ต่อมาคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในขณะนั้น ได้มีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคไทยรักไทย และคณะกรรมการบริหารของพรรคไทยรักไทยจำนวน 111 คน ได้ถูกตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี ต่อมา คณะกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทยที่เหลืออยู่ ได้เข้าร่วมกับ “พรรคพลังประชาชน” เพื่อสืบทอดอุดมการณ์ที่ยึดมั่นในแนวทางการต่อสู้ตามวิถีทางรัฐสภาในระบบประชาธิปไตย ตลอดทั้งอุดมการณ์ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และการดำเนินนโยบายทางการเมืองที่เกิดจากการสร้างนโยบายที่โดนใจประชาชนอย่างที่ไม่เคยมีรัฐบาลใดในอดีตเคยทำได้มาก่อน และได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนได้ชัยชนะในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2550 ส่งผลให้นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคพลังประชาชนได้เป็นนายกรัฐมนตรี และ ดำเนินนโยบายการบริหารประเทศต่อจากพรรคไทยรักไทย ในเวลาต่อมา ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการวินิจฉัยให้ยุบพรรคพลังประชาชน พร้อมตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน 37 คน เป็นเวลา 5 ปี ด้วยเหตุดังกล่าว จึงได้มีการจัดตั้ง “พรรคเพื่อไทย” ขึ้น เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2550 และมีการสานต่อนโยบายเดิมที่ประสบความสำเร็จตั้งแต่พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน จนมาถึงพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนคนส่วนใหญ่ ที่ยังต้องการสวัสดิการขั้นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต และนโยบายของพรรคที่ประกาศไว้ก็ยังสามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นนโยบายที่ทำให้ความสำคัญกับคนในระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนยากจนและเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ นอกเหนือจากนโยบายพรรคที่เป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจให้แก่ประชาชนแล้ว ผู้นำพรรคอย่าง ทักษิณ ชินวัตร ก็เป็นผู้นำที่มีความโดดเด่น แตกต่างจากนักการเมืองอาชีพคนอื่น ด้วยเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ การคิดนอกรอบ การมีวิสัยทัศน์ และได้้นำการบริหารจัดการทางธุรกิจมาประยุกต์ใช้กับการทำงานของระบบราชการ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็ว ประกอบกับมีการนำเสนอนโยบายต่างๆ ที่ตรงกับความต้องการของประชาชน และสามารถบริหารจัดการ

นโยบายดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ เห็นผลจริงได้ในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งจุดเด่นเหล่านี้ล้วนเป็นความสำเร็จของการบริหารงานสมัยพระคไทยรักไทยเป็นรัฐบาล ทำให้ประชาชนผู้สนับสนุนมีความเชื่อมั่นว่า ถ้าเป็นพรรคการเมืองที่ ทักษิณ ชินวัตร ให้การสนับสนุนแล้ว ประชาชนผู้สนับสนุนพร้อมจะเลือกผู้สมัครของพรรคนั้นโดยไม่ลังเล ภายใต้การชูนโยบายรณรงค์หาเสียงว่า “ทักษิณคิด เพื่อไทยทำ” ทำให้ผู้สมัครของพรรคเพื่อไทยได้รับการเลือกตั้งในสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด ในปีพ.ศ. 2554 และสามารถจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ โดยมีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรได้รับการเสนอชื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม ในปลายสมัยของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เกิดการต่อต้านรัฐบาลอันเนื่องมาจากมวลชนมีความคิดเห็นว่า รัฐบาลใช้เสียงข้างมากแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ออกกฎหมายนิรโทษกรรมแบบ “สุดซอย” และตามมาด้วยการรัฐประหารที่นำโดย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อ 22 พฤษภาคม 2557 และมีการจัดตั้งรัฐบาลที่มี พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีบริหารประเทศ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะใช้ชื่อพรรคที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาก็ตาม แต่คณะผู้บริหารพรรค ผู้มีอำนาจในการดำเนินกิจกรรมของพรรค ตลอดจนอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ ยังเป็นคณะบุคคลกลุ่มเดิมที่เคยร่วมก่อตั้งพรรคไทยรักไทยนั่นเอง อีกทั้งยังยึดมั่นในแนวทางการต่อสู้ตามวิถีทางรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดทั้งอุดมการณ์ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และการดำเนินนโยบายทางการเมืองที่ยึดแนวทางเดียวกันเหมือนเดิมที่สืบทอดกันมา บริบททางการเมืองมีผลต่อการสร้างความนิยมทางการเมืองและการพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง

2. การสร้างกลยุทธ์ความนิยมทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย ผลการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้พรรคเพื่อไทยได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ 5 ปัจจัยได้แก่

1) กลยุทธ์นโยบายของพรรค ความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคเพื่อไทย ล้วนเกิดจากความสำเร็จในนโยบายของพรรคไทยรักไทยในอดีต ถึงแม้จะเกิดวิกฤติทางการเมืองเกิดขึ้นกับพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน จนในที่สุดมาเป็นพรรคเพื่อไทย

ก็ตาม ความนิยมทางการเมืองที่ประชาชนมีต่อพรรคเพื่อไทยยังเหนียวแน่นไม่เสื่อมคลาย เพราะนโยบายที่ตรงใจประชาชนนั้น เปรียบเสมือนอาวุธที่รัฐนำไปติดให้กับประชาชนเพื่อเป็นเครื่องป้องกันตนเองจากการถูกเอาเปรียบจากความไม่เป็นธรรมในสังคม ซึ่งล้วนแล้วเป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรมที่ประชาชนไม่เคยได้รับมาก่อนจากรัฐบาลในอดีต ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การรักษาพยาบาล และโอกาสอื่นๆ ในการพัฒนาตนเอง ดังนั้น กลยุทธ์นโยบายของพรรคที่ประสบความสำเร็จ คือเป็นนโยบายที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ และได้เข้าไปอยู่ในใจของประชาชนมาจนทุกวันนี้ เนื่องจากพรรคได้มีกระบวนการในการกำหนดนโยบายของพรรคอย่างเป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์ โดยเริ่มตั้งแต่ที่ผู้บริหาร นักวิชาการ และสมาชิกของพรรค ได้ลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหา ตลอดจนความต้องการของประชาชน มีการกลั่นกรองโดยการจัดสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติก่อนการประกาศนโยบายจริง

2) กลยุทธ์ด้านผู้นำพรรค ผู้นำพรรคคือ ทักษิณ ชินวัตร ก็เป็นผู้นำที่มีความโดดเด่น แตกต่างจากนักการเมืองอาชีพคนอื่น ด้วยภูมิหลังที่มาจากความเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ การคิดแบบนอกรูปแบบ ที่เรียกว่าเป็น “การคิดใหม่ ทำใหม่” การมีวิสัยทัศน์ และได้นำการบริหารจัดการทางธุรกิจมาประยุกต์ใช้กับการทำงานของระบบราชการ ทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็ว ประกอบกับมีการนำเสนอโยบายต่างๆ ที่ตรงกับความต้องการของประชาชน และสามารถบริหารจัดการนโยบายดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ เห็นผลจริงได้ในเวลาที่รวดเร็ว อีกทั้งคุณลักษณะของทักษิณ ชินวัตร ที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงโดยตรง ทำให้ประชาชนรู้สึกใกล้ชิดกับผู้นำของเขา สิ่งเหล่านี้ทำให้ประชาชนมีความประทับใจ มีความผูกพันกับ ทักษิณ ชินวัตร จนถึงทุกวันนี้ และยังส่งผลถึงรัฐบาลของพรรคเพื่อไทย โดยการนำของ นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาวของ ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งจุดนี้ประชาชนสามารถรับรู้ได้ชัดเจนว่านางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรเป็นตัวแทนของ ทักษิณ ชินวัตร และ พรรคเพื่อไทย ก็เป็นอันหนึ่งเดียวกับพรรคไทยรักไทย เท่ากับเป็นการต่อยอดถึงความนิยมชมชอบ ความเชื่อมั่น และความจงรักภักดีของประชาชนที่สนับสนุน ทักษิณ ชินวัตร ไม่เสื่อมคลาย

3) กลยุทธ์การสร้างความโดดเด่นของพรรคเหนือความอ่อนแอของพรรคคู่แข่ง สมาชิกผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทยได้ทำหน้าที่ดูแลประชาชนและเป็นคนที่จะสะท้อนปัญหา และความต้องการของประชาชนมาให้พรรคการเมืองได้รับรู้ เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่การก่อตั้งพรรคไทยรักไทย จนมาถึงพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน สามารถครองความนิยมจากประชาชนจนได้รับเลือกตั้งมาเป็นอันดับหนึ่งและสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ จึงมีความโดดเด่นเหนือพรรคคู่แข่ง ในขณะที่พรรคคู่แข่งมีความอ่อนแอลง

4) กลยุทธ์การยึดแนวทางประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ พรรคเพื่อไทยมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจนนับตั้งแต่ก่อตั้งพรรคเป็นต้นมา คือ ยืนหยัดเพื่อดำรงรักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยและต่อต้านเผด็จการทุกรูปแบบ

5) กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่สมัยเป็นพรรคไทยรักไทยจนมาถึงพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน มีการใช้การสื่อสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่องผ่านสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ ทุกช่องทางเพื่อการสื่อสารทางการเมืองถึงประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัญหาและอุปสรรคการรักษาความนิยมทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย ผลการศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการรักษาความนิยมของพรรคเพื่อไทย สรุปได้ 5 ปัจจัยคือ

1) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายบางนโยบายของพรรคในการบริหารประเทศส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ้นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาล อีกทั้งส่งผลกระทบต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคลดลง

2) การถูกมองว่าเป็นพรรคของ ทักษิณ ชินวัตร คนเดียว ทำให้ผู้ที่ไม่สนับสนุน ทักษิณ ชินวัตร เกิดทัศนคติที่ไม่ดี และไม่ให้การสนับสนุนพรรคเพื่อไทยไปด้วย อีกทั้งมองว่าพรรคเพื่อไทยถูกแทรกแซงการทำงานจาก ทักษิณ ชินวัตรและชักไยอยู่เบื้องหลัง

3) การต่อต้านจากกลุ่มที่มีความคิดเห็นขัดแย้ง ผลกระทบจากนโยบายของพรรคที่ให้ความสำคัญกับคนในระดับรากหญ้าเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มดังกล่าวและมีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ส่งผลทำให้เกิดความไม่พอใจต่อกลุ่มคนชั้นกลาง และกลุ่มที่เสียผลประโยชน์ จึงนำมาสู่การต่อต้านรัฐบาลภายใต้การกำกับของทักษิณ ชินวัตร รุนแรงถึงขั้นเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองและจบลงด้วยการยุบพรรคและการรัฐประหารในที่สุด

4) การรัฐประหาร การรัฐประหารแต่ละครั้งเป็นการสิ้นสุดของการปกครองในระบบประชาธิปไตย และก้าวถอยหลังไปสู่การที่อำนาจอธิปไตยอยู่ในมือของคนกลุ่มเดียวหรือที่เรียกว่า อำนาจเผด็จการ ในช่วงเวลาดังกล่าว พรรคการเมือง และนักการเมืองไม่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองได้ ทำให้เกิดการหยุดชะงักและขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาพรรคการเมืองที่ถือว่าเป็นกลไกหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย

5) การยุบพรรคและการถูกตัดสิทธิทางการเมืองของบุคลากรภายในพรรค การยุบพรรคและบุคลากรถูกตัดสิทธิทางการเมืองทำให้พรรคไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชน เกิดการหยุดชะงักและขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาพรรคการเมือง เนื่องจากพรรคต้องสูญเสียบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการทำงาน และต้องมีการดำเนินการในการรวบรวมบุคลากรเพื่อจัดตั้งพรรคใหม่ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัญหาอุปสรรคในการรักษาความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคเช่นกัน

4. พัฒนาการของพรรคเพื่อไทยที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง

พรรคเพื่อไทยมีเป้าหมายในการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันทางการเมือง สรุปลงได้ดังนี้

1) การจัดตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์พรรคเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน พรรคเพื่อไทยได้ปรับปรุงโครงสร้างใหม่โดยแบ่งเป็นคณะทำงานต่างๆ เช่น คณะกรรมการยุทธศาสตร์พรรค คณะกรรมการยุทธศาสตร์ประชาสัมพันธ์พรรค คณะกรรมการด้านกฎหมายพรรคเพื่อไทย และคณะประสานภารกิจพรรคเพื่อไทย

2) การลดจำนวนกรรมการบริหารพรรค พรรคเพื่อไทยได้มีการลดจำนวนกรรมการบริหารพรรคลงเพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดจากถูกยุบพรรค อีกทั้งเป็นการลดแรงเสียดทานทางการเมือง

3) การกำหนดให้หัวหน้าพรรคและผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นคนละคนกัน ดังนั้น พรรคเพื่อไทยจึงต้องปรับยุทธศาสตร์ใหม่เพื่อไม่ให้เกิดการหยุดชะงักและขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาพรรคการเมือง เพราะปัญหาการถูกยุบพรรคถือว่าเป็นปัญหาอุปสรรคในการรักษาความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคเช่นกัน อีกทั้งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ปี 2560 ไม่ได้ห้ามที่มาจากนายกรัฐมนตรีว่าต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น

4) การสร้างนักรการเมืองรุ่นใหม่และการมีส่วนร่วม พรรคเพื่อไทยมีการสร้างนักรการเมืองรุ่นใหม่ภายใต้โครงการส่งเสริมให้นักรการเมืองรุ่นใหม่เป็นนักรการเมืองคุณภาพในยุคของโลกดิจิทัล เพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ และนโยบายของพรรคไปยังคนรุ่นใหม่ในสังคม ตลอดจนส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

5) การสื่อสารสมัยใหม่ ในยุคที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและสามารถเข้าถึงประชาชนได้เป็นวงกว้าง ทำให้การสื่อสารสมัยใหม่ โดยเฉพาะการสื่อสารออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญและเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในการสื่อสารทางการเมืองโดยเฉพาะการสื่อสารอันทันสมัยผ่านสื่อออนไลน์ทุกช่องทาง จากพรรคไปสู่ประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงได้รับข้อมูลที่ทันสมัยและถูกต้องจากพรรค บทบาทการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน

อภิปรายผล

1) **บริบททางสังคมการเมืองก่อนเกิดพรรคเพื่อไทย** ผลการศึกษาพบว่า พรรคเพื่อไทยมีต้นกำเนิดมาจาก “พรรคไทยรักไทย” และได้รับการเลือกตั้งสองครั้งในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548 ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยมีความโดดเด่นโดยเฉพาะในปี 2548 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งสมัยที่สองสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้สำเร็จจากจำนวน ส.ส. 377 คน

ซึ่งผลของการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพรัตน์ วงศ์วิทยาพาณิชย์ (2550) ที่กล่าวไว้ว่า พรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จของการเป็นรัฐบาลพรรคเดียวแบบชั้นนำ (One Dominant Party Government) และรัฐบาลพรรคเดียวแบบพรรคเด่นพรรคเดียว (Single Party Government) ผู้วิจัยมีความเห็นแย้งว่า การจะเป็นรัฐบาลพรรคเดียวแบบพรรคเด่นพรรคเดียวต้องเกิดจากการสะสมความนิยมของพรรค ซึ่งเป็นความนิยมของประชาชนที่มีความศรัทธาและได้รับประโยชน์จากนโยบายของพรรคมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งวัดจากผลการเลือกตั้งที่ได้รับชัยชนะโดดเด่นพรรคเดียวมาอย่างยาวนานไม่มีพรรคการเมืองใดเทียบเท่าได้ แต่สำหรับพรรคไทยรักไทยนั้น ความสำเร็จจากชัยชนะในการเลือกตั้งจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ด้วยจำนวน ส.ส. 377 คน ซึ่งเป็นเสียงเกินครึ่งในสภาผู้แทนราษฎรนั้น เกิดจากปัจจัยอื่น เช่น การควบรวมพรรคการเมืองอื่นเข้ามารวมกับพรรคไทยรักไทยและการรวบรวม ส.ส. ที่มีฐานคะแนนเสียงดีจากพรรคการเมืองอื่นมาเป็นผู้สมัครของพรรค ตลอดจนกระแสความนิยมที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากนโยบายของพรรคอย่างไม่เคยมีรัฐบาลใดในอดีตเทียบให้มาก่อน จึงทำให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างท่วมท้น อีกทั้งเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น ยังไม่สามารถชี้วัดได้ว่า สามารถครองความนิยมจากประชาชนได้อย่างต่อเนื่องยาวนานขนาดไหน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นแย้งกับงานวิจัยดังกล่าวในประเด็นความเป็นรัฐบาลพรรคเดียวแบบพรรคเด่นพรรคเดียว (Single Party Government)

และต่อมาได้เกิดความผันผวนและความขัดแย้งทางการเมือง ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยถูกยุบพรรค และคณะกรรมการบริหารของพรรคไทยรักไทยจำนวน 111 คนได้ถูกตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี จากเหตุการณ์ดังกล่าว ด้วยความมุ่งมั่นที่จะได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในอุดมการณ์ที่แน่วแน่ ผู้บริหารของพรรคและสมาชิกของพรรคไทยรักไทยที่เหลืออยู่ ได้เข้าร่วมกับพรรคพลังประชาชน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไป ภายใต้อุดมการณ์เดิมที่ต่อเนื่องจากพรรคไทยรักไทย ซึ่งประชาชนต่างตระหนักดีว่า พรรคพลังประชาชน เป็นพรรคที่สืบทอดเจตนารมณ์ของพรรคไทยรักไทย ทั้งนี้เนื่องจากการเสนอข่าวสารอย่างต่อเนื่องของสื่อมวลชน และจากการที่ผู้บริหารพรรคไทยรักไทยหลายท่านได้เข้าร่วมกับพรรคพลังประชาชน ประชาชนที่นิยมชมชอบพรรคไทยรักไทยก็ยังคงให้การสนับสนุนพรรคพลังประชาชน ซึ่งเห็นได้จากพรรคพลัง

ประชาชนได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จนได้ชัยชนะในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2550 ส่งผลให้นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคพลังประชาชนได้เป็นนายกรัฐมนตรี และดำเนินนโยบายการบริหารประเทศต่อจากพรรคไทยรักไทย ในเวลาต่อมา ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการวินิจฉัยให้ยุบพรรคพลังประชาชนพร้อมตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน 37 คน เป็นเวลา 5 ปี

ผลการยุบพรรคสามารถวิเคราะห์ได้ 2 กรณี ฝ่ายที่ต่อต้านพรรคไทยรักไทยมองว่า พรรคพลังประชาชน ไม่ได้นำบทเรียนจากความผิดพลาดในครั้งแรกมาเป็นบทเรียนด้วยเหตุผลของการกระทำผิดของกรรมการบริหารพรรคเพื่อเป้าหมายชัยชนะทางการเมืองอย่างเดียว แต่ฝ่ายที่ให้การสนับสนุนพรรคไทยรักไทยเดิม เชื่อว่า เป็นผลพวงของการใช้อำนาจของฝ่ายเผด็จการที่ต้องการบั่นทอนความเข้มแข็งของพรรคการเมืองโดยใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อทำลายพรรคไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชน หลังจากนั้น ได้มีการจัดตั้งพรรคเพื่อไทยขึ้นใหม่ภายหลังการยุบพรรคพลังประชาชน และได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2554 พรรคเพื่อไทย ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอีกครั้ง โดยได้ที่นั่งผู้แทนราษฎร 265 คน และ พรรคเพื่อไทยได้เสนอชื่อ นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาวของ ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งจุดนี้ประชาชนสามารถรับรู้ได้ชัดเจนว่านางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรเป็นตัวแทนของ ทักษิณ ชินวัตร และ พรรคเพื่อไทย ก็เป็นอันหนึ่งเดียวกับพรรคไทยรักไทย ประกอบกับลักษณะเด่นของนางสาวยิ่งลักษณ์ ซึ่งเป็นผู้หญิงคนแรกที่ถูกเสนอชื่อเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะที่หลายประเทศทั่วโลก ได้มีผู้นำประเทศเป็นผู้หญิงไปแล้ว ทำให้เกิดการตื่นตัว และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนที่มีความนิยมชมชอบและภักดีต่อพรรคไทยรักไทย และทักษิณ ชินวัตร จนทำให้พรรคเพื่อไทยสามารถชนะการเลือกตั้งได้อีกครั้ง ซึ่งเท่ากับเป็นการตอกย้ำถึงความนิยมชมชอบ ความเชื่อมั่น และความจงรักภักดีของประชาชนที่สนับสนุนพรรคไทยรักไทยไม่เสื่อมคลาย รัฐบาลของพรรคเพื่อไทย โดย นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร บริหารประเทศอยู่ได้ถึงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2556 ก็ประกาศยุบสภา ซึ่งเป็นผลมาจากการต่อต้านของประชาชนกลุ่มใหญ่ที่เรียกกลุ่มตนเองว่า คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กปปส.) มีการคัดค้านการออก

“พระราชบัญญัตินิรโทษกรรม” เนื่องจากมองว่ามีการสอดใส่กฎหมายเพื่อช่วยเหลือทักษิณ ชินวัตร การชุมนุมต่อต้านได้ขยายวงกว้างขึ้น พร้อมทั้งประกาศเจตนาโค่นล้มระบอบทักษิณ มีการตั้งเวทีในหลายจุดทั่วกรุงเทพฯ และเกิดปฏิบัติการ Shutdown กรุงเทพฯ กระทั่งนำไปสู่การรัฐประหารในที่สุด (อมรรัตน์ ล้อฉัตร, 2558) ผลการศึกษาในส่วนนี้ได้ต่อยอดการรับรู้ของประชาชนที่ว่า พรรคเพื่อไทยมีที่มาอันเดียวกับพรรคพลังประชาชน และ พรรคไทยรักไทย และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในด้านเจตนารมณ์ในการดำรงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย การต่อต้านเผด็จการ โดยมีจุดแข็งของพรรคคือนโยบาย และการบริหารจัดการที่ทันสมัย พรรคเพื่อไทยได้ผ่านประสบการณ์และบทเรียนทางการเมืองที่ทำให้เกิดการยุบพรรคและการตัดสิทธิทางการเมืองมาถึง 2 ครั้ง และต้องเผชิญกับการต่อต้านของประชาชนในแต่ละช่วงเวลา ประสบการณ์และบทเรียนทางการเมืองเหล่านี้ มีส่วนทำให้เกิดการหล่อหลอมการพัฒนา และการปรับตัวทางการเมืองมาเป็นพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชญานันต์ แดงพาศิษฐ์กุล (2556) ที่พบว่า พรรคเพื่อไทยเกิดขึ้นมาเพื่อรองรับการยุบพรรคพลังประชาชน ในปี 2550 สมาชิกของพรรคเพื่อไทยเกือบทั้งหมด ต่างเคยเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยมาก่อน

2. การสร้างความนิยมทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความนิยมทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) กลยุทธ์ด้านนโยบายของพรรค 2) กลยุทธ์ด้านผู้นำพรรค 3) กลยุทธ์การสร้างความโดดเด่นของพรรคเหนือความอ่อนแอของพรรคคู่แข่ง 4) กลยุทธ์การยึดแนวทางประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ และ 5) กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งอภิปรายได้ว่า ความนิยม และ ความศรัทธา ของประชาชนที่มีต่อพรรคไทยรักไทย และ ผู้นำของพรรค มีความหนักแน่นและต่อเนื่องมาจนถึงพรรคเพื่อไทย เพราะถึงแม้พรรคไทยรักไทยจะถูกกล่าวหาในประเด็นต่างๆ ผ่านการยุบพรรค และจัดตั้งพรรคใหม่ถึงสองครั้ง ประชาชนก็ยังให้ความนิยม และความศรัทธาในพรรคอย่างไม่เสื่อมคลาย เห็นได้จากคะแนนเสียงที่ได้รับจากการเลือกตั้ง ผลการศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญอริ ยีหะมะ (2547) ที่พบว่า ความสำเร็จในการเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย เกิดจากปฏิสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างในขณะนั้น กับการ

ดำเนินกลยุทธ์ทางการเมือง ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างที่สังคมไทยตกอยู่ในสภาวะปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งทำให้พรรคไทยรักไทย ดำเนินกลยุทธ์ทางการเมืองแบบประชานิยม (Populism) ภายใต้หลักการ ดังนี้ (1) การชู ทักษิณ ชินวัตร เป็นจุดขาย (2) การใช้แนวนโยบายประชานิยมสร้างจุดเด่นในการหาเสียง (3) เน้น อดีต ส.ส. เป็นจุดเสริม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยรัฐมถล คือ สุวรรณดี (2558) ที่พบว่า พรรคไทยรักไทยได้ก้าวเข้ามาเป็นทางเลือกใหม่ของสังคมการเมืองในช่วงภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งพรรคไทยรักไทยยังได้เป็นตัวแทนที่ต่อสู้กับข้าอำนาจเดิมในระบบอุปถัมภ์ ได้นำนโยบายที่สนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Needs) และความต้องการ (Desires) ของมวลชนภายใต้้นัยทางการเมืองว่า “ชนบท” ได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความต่อเนื่องของนโยบายประชานิยม สามารถยึดครองอำนาจนำทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่องในพื้นที่ประชาสังคม (Civil Society) ซึ่งอำนาจเดิมในระบบอุปถัมภ์ครองอำนาจอยู่ การครองอำนาจนำทางการเมืองของพรรคไทยรักไทยด้วยการยึดพื้นที่การเมือง (Political Society) ด้วยอำนาจทางการเมืองในระบบรัฐสภา ด้วยการแย่งชิงมวลชนของพรรคไทยรักไทย ภายใต้้นโยบายที่ถูกใจประชาชนในระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนผู้มีรายได้น้อย และขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรด้านต่างๆ

3. ปัญหาและอุปสรรคการรักษาความนิยมทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย
จากผลการศึกษา อภิปรายได้ดังนี้

(1) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายพรรค นโยบายของพรรคเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความนิยมของพรรคในหมู่ประชาชน อย่างไรก็ตามจากความไม่ต่อเนื่องของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเนื่องมาจากการปฏิวัติรัฐประหาร ประกอบกับบริบททางการเมือง และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ปัญหาและความต้องการของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน อีกทั้งปัจจุบันพรรคการเมืองต่างๆ ก็ล้วนแต่เสนอนโยบายเพื่อให้ได้รับความนิยมจากประชาชน ดังนั้น ถ้าหากพรรคเพื่อไทย ไม่สามารถนำเสนอนโยบายที่โดดเด่นกว่าพรรคการเมืองอื่นก็อาจทำให้ประชาชนหันไปให้ความนิยมกับพรรคการเมืองคู่แข่งได้ หรือนโยบายบางนโยบายมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมที่อาจส่งผลกระทบในวงกว้างและอาจก่อให้เกิดความ

ขัดแย้งของกลุ่มที่ได้ประโยชน์และกลุ่มที่ต้องเสียประโยชน์ อาจถูกต่อต้านจากผู้ที่มีความเห็นต่างได้

(2) การถูกมองว่าเป็นพรรคของ ทักษิณ ชินวัตร คนเดียว ผลการศึกษาพบว่า เนื่องจาก ทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้ก่อตั้งพรรคไทยรักไทยและเป็นผู้นำสโลแกน “คิดใหม่ ทำใหม่” และนโยบายที่ประทับใจประชาชน มาใช้ในการเลือกตั้งเป็นครั้งแรก ประกอบกับความสามารถในการบริหารจัดการให้นโยบายพรรคที่ตั้งไว้ประสบความสำเร็จ เป็นรูปธรรมในเวลาอันรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้ทำให้ประชาชนมีความรักและความผูกพันกับ ทักษิณ ชินวัตร จนเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของพรรคไทยรักไทย เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่สร้างความแตกแยกและทำให้ประชาชนแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายสนับสนุนทักษิณ ชินวัตร ประกอบด้วยประชาชนระดับรากหญ้าจำนวนมากซึ่งได้รับประโยชน์จากนโยบายต่างๆ ของพรรค และฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนชั้นกลาง และชั้นนำของประเทศ โดยเฉพาะฝ่ายหลังมีความเกรงกลัวว่า การปกครองภายใต้การกำหนดทิศทางการบริหารประเทศของชนชั้นล่างผ่านกระบวนการเลือกตั้งในระบอบทักษิณจะครอบครองประเทศไทย จึงมีความพยายามในการต่อต้าน และการลงคะแนนเลือกพรรคอื่นแทน ดังนั้น ประเด็นการที่พรรคเพื่อไทยยังอยู่ภายใต้การบัญชาการของ ทักษิณ ชินวัตร อาจเป็นอุปสรรคในการมุ่งสู่การเป็นสถาบันพรรคการเมืองที่ต้องเป็นพรรคของมวลชน (Mass Party) อย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ประชาชนโดยส่วนรวม ปราศจากการครอบงำจากบุคคลภายนอก

(3) การต่อต้านจากกลุ่มที่มีความคิดเห็นขัดแย้ง ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาที่พรรคมีนโยบายที่จะลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วยการสร้างนโยบายที่ให้ความสำคัญกับคนระดับรากหญ้าและพยายามยกระดับคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มดังกล่าว ซึ่งเป็นคนยากจนและเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยการนำเสนอนโยบายต่างๆ ที่ตรงใจกับประชาชน จนได้รับความนิยมและได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนจากประชาชนจำนวนมากของประเทศ ซึ่งอาจจะทำให้คนระดับกลางและระดับสูงไม่อาจจะรับได้ จากการที่ประชาชนคนระดับล่างของประเทศสามารถกำหนดนโยบายผ่านพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง และเป็นผู้นำทิศทางของประเทศได้นั้น เป็นสิ่งที่ชนชั้นนำไม่คุ้นเคยและยากที่จะยอมรับ อีกทั้งการปฏิรูประบบราชการ เป็นอีกความเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่ส่งผลกระทบ

ต่อกลุ่มคนที่เป็นข้าราชการที่ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ทำให้เกิดกลุ่มที่ได้ประโยชน์ และกลุ่มที่เสียประโยชน์ ซึ่งนำมาซึ่งการต่อต้าน และความรุนแรงอันนำไปสู่การเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัทร หวังกิตติกุล (2561) ที่พบว่า นโยบายประชานิยมของทักษิณเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า โดยก่อให้เกิดการแบ่งแยกผู้คนในสังคมออกเป็น 2 กลุ่มอย่างชัดเจนคือ กลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย (กลุ่มคนชนชั้นกลาง) และกลุ่มคนที่ได้ประโยชน์จากนโยบาย (กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า) ซึ่งสัดส่วนของจำนวนประชากรของคนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมากในสังคมไทย กลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งเป็นเสียงส่วนน้อยไม่อาจเอาชนะรัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ได้

(4) การปฏิวัติรัฐประหาร การปฏิวัติรัฐประหารแต่ละครั้งถือเป็นการสิ้นสุดของการปกครองในระบบประชาธิปไตย และเป็นการถอยหลังไปสู่การที่อำนาจอธิปไตยอยู่ในมือของคนกลุ่มเดียวหรือที่เรียกว่า อำนาจเผด็จการ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พรรคการเมืองและนักการเมืองไม่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมทางเมืองใดๆ ได้เลย จึงทำให้เกิดการหยุดชะงักของพรรคการเมืองและการปกครองในระบบประชาธิปไตย อีกทั้ง พรรคการเมืองเป็นกลไกที่สำคัญในระบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ณรงค์เดช สรุโฆษิต (2554) ที่กล่าวว่า การรัฐประหารถือว่าเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยและไร้กติกา เพราะในระบบประชาธิปไตยโดยทั่วไปได้กำหนดวิธีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไว้แล้ว ด้วยการลงคะแนนเสียงของประชาชน

(5) การยุบพรรคและการตัดสิทธิทางการเมืองของบุคลากรภายในพรรค ผลพวงของการทำรัฐประหารซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดของระบอบประชาธิปไตย ทำให้พรรคการเมืองขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาพรรค พรรคเพื่อไทย เป็นพรรคที่ผ่านการถูกยุบพรรค และกรรมการบริหารพรรคถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองมาสองครั้ง จากประสบการณ์ในการถูกยุบพรรค และกรรมการบริหารพรรคถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองดังกล่าว จึงนับว่าเป็นอุปสรรคของการรักษาความนิยมทางการเมืองเช่นกัน การใช้อำนาจที่เกิดจากการทำรัฐประหาร โดยเฉพาะการยุบพรรคการเมืองและตัดสิทธิ์ทางการเมืองของ

กรรมการบริหาร ทำให้พรรคการเมืองขาดบุคลากรทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญทางการเมือง อีกทั้ง ต้องหาบุคลากรทางการเมืองใหม่เข้ามาทดแทน ย่อมจะต้องใช้เวลาในการสร้างความนิยมทางการเมืองขึ้นมาใหม่ จากบทเรียนดังกล่าว ได้หล่อหลอมให้พรรคเพื่อไทยได้มีการปรับตัวเพื่อลดแรงเสียดทานทางการเมืองและพัฒนาพรรคมุ่งสู่การเป็นสถาบันทางการเมืองต่อไปในอนาคต

4. พัฒนาการของพรรคเพื่อไทยที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง

การพัฒนาของพรรคเพื่อไทยที่มุ่งไปสู่การเป็นสถาบันคือ การปรับตัวของพรรคด้วยการจัดโครงสร้างพรรคใหม่ ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน ในด้านต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกพรรคที่มีความรู้ความสามารถจากสาขาอาชีพต่างๆ เข้ามาทำงานร่วมกัน คณะกรรมการแต่ละชุดมีชื่อแตกต่างกันไปตามภารกิจ อาทิเช่น กรรมการยุทธศาสตร์พรรค กรรมการโชน กรรมการประสานภารกิจ ปฏิบัติภารกิจ และคณะกรรมการนโยบาย” ซึ่งสอดคล้องกับ สมัชชา หุ่นสาระ, ประพันธ์ จินดาเลิศอุดมดี, ชนิษฐา เทพจรรยางาน (2556) ได้อธิบายถึงการจัดโครงสร้างพรรคเพื่อไทยหลังวิกฤติทางการเมืองเพื่อป้องกันการถูกยุบพรรค โดยได้วางโครงสร้างการบริหารภายใต้คณะกรรมการยุทธศาสตร์ โดยมีการแบ่งการทำงานออกเป็นคณะต่างๆ

เมื่อนำตัวชี้วัดความเป็นสถาบันทางการเมืองของ Huntington (1975) มาใช้จะสามารถอภิปรายความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยได้ ดังนี้

1. ความสามารถในการปรับตัวหรือมีความยืดหยุ่นสูง (Adaptability) พบว่าพรรคเพื่อไทย ถ้าถือจากต้นกำเนิดคือพรรคไทยรักไทย (ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2541) มีอายุพรรคเกือบ 20 ปี ซึ่งถือว่าเป็นพรรคที่มีอายุมากระดับปานกลาง ประเด็นที่สองคือ วัดจากรุ่นสู่รุ่น จะเห็นได้ว่า พรรคเพื่อไทย ยังมีผู้บริหารเป็นนักการเมืองชุดเดิม ที่ยังไม่มีการส่งผ่านอำนาจและการบริหารงานไปยังนักการเมืองรุ่นใหม่ๆ อีกทั้งพรรคเพื่อไทยยังคงมีการยึดติดในตัวบุคคล ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนถ่ายผู้นำจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้อย่างราบรื่น ประเด็นที่สาม การมีโครงสร้างการบริหารงานในพรรคที่ชัดเจน ซึ่งในประเด็นนี้ พรรคเพื่อไทย กำลังดำเนินการปรับโครงสร้างการบริหารพรรคโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดต่างๆ เพื่อแบ่งหน้าที่ในการทำงานกันอย่างชัดเจน

2. มีความสลับซับซ้อน (Complexity) พบว่า พรรคเพื่อไทยในปัจจุบันมีสาขาพรรคการเมืองทั่วประเทศซึ่งทำงานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเป็นเอกภาพ

3. มีความเป็นอิสระ (Autonomy) พบว่า พรรคเพื่อไทยในปัจจุบันยังถูกสังคมมองว่าได้รับอิทธิพลจาก ทักษิณ ชินวัตร และ กลุ่มนายทุนในพรรค ซึ่งบั่นทอนภาพลักษณ์ความเป็นอิสระในการมุ่งสู่การเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย

4. ความเป็นปึกแผ่น (Coherence) พบว่า พรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน ถึงแม้จะผ่านการถูกยุบพรรค และการตัดสิทธิทางการเมืองผู้บริหารพรรค มาถึงสองครั้ง แต่บุคลากรของพรรคเพื่อไทย ยังคงมีความเหนียวแน่นเป็นปึกแผ่นอยู่ได้ อย่างไรก็ตามเวลาและบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน นับเป็นความท้าทายที่จะพิสูจน์ความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับพรรคเพื่อไทยในการมุ่งสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง

1) ผู้บริหารพรรคควรมีการทำความเข้าใจสถาบันทางการเมือง ตลอดจนความจำเป็น และประโยชน์ของการที่จะพัฒนาพรรคเพื่อไทยไปสู่การเป็นสถาบันทางการเมือง กับสมาชิกในพรรคเพื่อให้สมาชิกในพรรคมีความเข้าใจตรงกัน

2) ผู้บริหารพรรคเพื่อไทยควรมีการกำหนดเป้าหมายการเป็นสถาบันทางการเมืองไว้ในวิสัยทัศน์ และพันธกิจของพรรค ตลอดจนการกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อมุ่งสู่การเป็นสถาบันทางการเมือง และมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับสาขา และ สมาชิกของพรรค เพื่อให้สามารถดำเนินการไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน

3) พรรคเพื่อไทย ต้องสร้างคนรุ่นใหม่และปรับภาพลักษณ์ของพรรค จาก การเป็นพรรคของผู้นำคนใดคนหนึ่ง มาเป็นพรรคที่เกิดจากประชาชนหลายภาคส่วนและเพื่อประชาชนโดยรวม

4) พรรคเพื่อไทยควรสร้างจุดแข็งของพรรค นั่นคือการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และต่อต้านเผด็จการ โดย

เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาที่จะไม่สร้างเงื่อนไขทางการเมืองให้เกิดความขัดแย้งในสังคม

5) พรรคเพื่อไทย ต้องเร่งสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และความเป็นรัฐบาลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ตลอดจนเปิดให้มีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกภาคส่วน

6) พรรคเพื่อไทยควรมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการสื่อสารทาง

การเมืองไปยังประชาชนเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในบริบททางการเมืองที่การสื่อสารเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยม และสร้างคะแนนเสียง

7) พรรคเพื่อไทย ต้องสร้างนโยบายใหม่ๆ ตลอดจนสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อเป็นแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานทางการเมืองมากขึ้น โดยเปิดรับแนวคิดใหม่ๆ ที่มีความหลากหลาย จัดตั้งองค์กรทางการเมืองหรือเปิดเวทีทางการเมืองสำหรับคนรุ่นใหม่มากขึ้น

8) พรรคเพื่อไทย ต้องจัดภาพความเป็นพรรคโดยคนๆ เดียว พรรคเพื่อครอบครัว สร้างพรรคไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมืองอย่างแท้จริงให้ได้

9) พรรคเพื่อไทย ต้องทบทวนบทเรียนที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองอย่างรุนแรงจากอดีตที่ผ่านมา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าเมื่อเลือกพรรคเพื่อไทยแล้ว พรรคเพื่อไทยจะไม่นำความขัดแย้งมาสู่สังคมและประเทศชาติเหมือนในอดีต และมุ่งมั่นพัฒนาพรรคไปสู่การเป็นสถาบันทางการเมืองที่มั่นคงในอนาคตให้ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1) รูปแบบงานวิจัยในอนาคตควรศึกษาแนวทางการพัฒนาของพรรคการเมืองอื่นๆ

2) รูปแบบงานวิจัยในอนาคตควรศึกษาเกี่ยวกับบริบทและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของพรรคการเมืองใหม่ๆ

3) รูปแบบงานวิจัยในอนาคตควรศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย

เอกสารอ้างอิง

- ชญาณันันท์ แดงพานิชย์กุล. (2556). *การแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายในการเมืองไทย: กรณีศึกษาพรรคเพื่อไทย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการเมือง. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณรงค์เดช สรุโฆษิต. (2554). *แนวทางปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- นพรัตน์ วงศ์วิทยาพานิชย์. (2550). *การก่อเกิดรัฐบาลพรรคเดียวในการเมืองไทย: ศึกษากรณีพรรคไทยรักไทย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุษอวี ยีหมะ. (2547). *นโยบายหาเสียงแนวประชานิยมกับอำนาจทางเศรษฐกิจ: การศึกษาเชิงเศรษฐกิจการเมืองเกี่ยวกับความสำเร็จในการเลือกตั้งพรรคไทยรักไทย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทร หวังกิตติกุล (2560). ผลกระทบของนโยบายประชานิยมของทักษิณที่มีต่อประชาธิปไตยของไทย. *วารสารร่วมพฤษ 35(3)*, 64-81.
- รัฐกมล ค้อสุวรรณดี. (2558). *การครองอำนาจนำของพรรคการเมืองในพื้นที่ประชาสังคม: ศึกษากรณี พรรคไทยรักไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2554*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาการเมือง, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมัชชา หุ่นสาระ, ประพันธ์ จินดาเลิศอุดมดี, ชนิษฐา เทพจรรยาาน. (2556, มิถุนายน 10). *ผ้าโครงสร้าง “เพื่อไทย” ได้บงการ “ทักษิณ ชินวัตร และวงศัควาน”*. *คมชัดลึก*, หน้า 10.
- อมรรัตน์ ล้อถิรธร. (2558, พฤษภาคม.22). *รายงานพิเศษ: ย้อนรอย...รัฐประหาร 22 พ.ค. 2557*. *ผู้จัดการ*, หน้า 22.
- Huntington, S. P. (1975). *Political order in changing societies*. New Haven, CT: Yale University Press.